

355.006
Tür.T

18. Türk Tarih Kongresi, 21-25 Eylül 1981, 1988, Ankara, S. 1175-1184.

3 TEMMUZ 1993

MALİYE YAYINLARI
SONHA GELEN DOKÜMAN

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

SON OSMANLI MALİYE NAZIRLARINDAN
ABDURRAHMAN VEFİK SAYIN VE
ESERLERİ
(1857-1956)

NEŞET ÇAĞATAY

Bir devletin sosyal ve ekonomik yapısı iyi bilinmeden politik durumu anlaşılamaz. Ashnda sosyo-ekonomik ve politik durumlar birbirinden ayrılamaz. Bunlar birbirleri ile dengeli olmazlarsa toplum sağlıklı olmaz, o toplumun bütün kurumları ve örgütleri bozuktur, sıkıntı içindedir. Öte yandan, bir devletin başka ülkeler katındaki saygınlığı, onun ekonomik dengesi ve mâli gücü ile orantılıdır. Devlet maliyesinin de sosyo-ekonomik durumunun da yolunda gitmesi bilgili, dürüst yöneticilerin iş başında bulunması ile mümkündür.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Macaristan'da 1566 yılında giriştiği Sigetvar kuşatması giderlerinin kabarıklığı, III. Murad'ın israflı sünnet düğünü yaptırması ve yeniçeri sayısını artırması gibi nedenlerle Osmanlı İmparatorluğu'nda bütçe sıkıntıları görülmüşse de onun, XVII. y.yıl başlarına dek sağlam bir mâli duruma sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu imparatorluğun düzenli bir maliye örgütünün ve yıllık ayrıntılı gelir gider bütçesinin bulunduğunu sanmıyoruz.

Osmanlı hükümdarlarının ilgilendikleri mâli konular, yeniçeri aylıklarının olaysız ve dırılıtsız ödenmesi, savaşa karar verildiğinde savaş araç ve gereçlerinin sağlanmasına yetecek paranın hazinede bulunması idi. Bunlar ve devletin öteki önemli işleri ile ilgilenecek, onlardan sorumlu olacak olan sadrazamların çoğu, bu işlerin hakkından gelip gelemeyeceği düşünülmeden, padişahın ya da onu etkileyebilecek yakınlarının sempati duydukları kişiler arasından atanıyordu. Onların bu işlerde yetenek ve beceri kazanmalarını sağlamak için hiçbir girişimde bulunulmuyordu. Eğer bu işlerden anlayan bir sadrazam ve maliyeci (defterdar) iş başına gelirse işler iyi yürüyor, böyle olmazsa kötü gidiyordu. Mâli işlerin bozulduğu zamanlar alınan önlemler de köklü türden şeyler değildi. Örneğin bu gibi durumlarda paranın ayarını düşürülür, saraydaki altın gümüş kap kacak eritilerek para basılır, ya da halka yeni vergiler sahırdı.